

SPIS TREŚCI

Przedmowa	5
PAWEŁ MATWIEJCZUK	
Pokuta kościelna w świetle penitencjałów z terenów Francji i Italii z VIII i IX wieku. Próba rekonstrukcji rzeczywistości historycznej	9
Wstęp	9
Charakterystyka źródeł i ich irlandzkiej genezy	12
Rodzaj źródeł	12
Pochodzenie, geneza, środowisko	13
„Sakrament” pokuty	20
Czy akt pokuty miał charakter sakramentalny?	20
<i>Poenitentia taxata</i> — pokuta taryfowa. Cechy charakterystyczne zjawiska . .	21
<i>Ordo qualiter suscipi debeant poenitentes</i>	23
Pokuta taryfowa w Kościele karolińskim	26
Obraz i charakter pokuty taryfowej. Rekonstrukcja rzeczywistości historycznej	29
<i>Clerici i laici</i> , czyli „klerykalny” punkt widzenia	30
Katalog win i kar za grzechy	32
Zabójstwo	32
Stosunek do dzieci i dzieciobójstwo	38
Samookaleczenie	40
Kradzież	41
Okradanie grobów	43
Ucisk, bezprawie i najazdy	43
Lichwa	45
Podpalenie	46
Krzywoprzysięstwo, <i>falsitas</i>	47

Porzucenie kapłaństwa i stanu zakonnego	48
Falszerstwo	49
Urowadzenie i sprzedaż w niewolę	50
Seks, płciowość i erotyka	51
Aborcja i antykoncepcja	58
Czarownicy, zabobon i magia	59
Pogaństwo i błazenada	63
Małżeństwo i rodzina	66
Pijaństwo	68
Pogrzeb i żałoba	69
Kler, kult i eucharystia	70
Taryfy pokutne i zwierzęta	77
Menu i dieta	77
Higiena niedzielna	80
Zakończenie	81
Wykaz skrótów	86
Bibliografia	87
Źródła	87
Opracowania	87

JOANNA ADAMCZYK

Czary i magia w praktyce sądów kościelnych na ziemiach polskich w późnym średniowieczu (XV–połowa XVI wieku)	91
Wstęp	91
Zakres pojęć: „czary” i „magia”	91
Rodzaje źródeł oraz zakres terytorialny i chronologiczny pracy	95
Krytyka źródeł	97
Stan opracowań	103
Założenia pracy	104
Wprowadzenie	105
Stosunek Kościoła łacińskiego do czarów w średniowieczu	105
U źródeł chrześcijaństwa — magia w Piśmie Świętym	106
<i>Superstitio</i> w chrześcijańskim piśmiennictwie późnej starożytności i wczesnego średniowiecza — zakres pojęcia i krytyka	107
Kara za grzechy — czary w prawie kanonicznym do końca XII wieku. .	110
Zmiany w traktowaniu czarów od końca XII wieku	112

Prawo kościelne obowiązujące w późniejszym średniowieczu w kwestii czarów	115
Pojęcie „czarownictwa” — wizja czarów w <i>Malleus maleficarum</i>	116
Organizacja, kompetencje i podstawy prawne działalności sądów kościelnych w Polsce do połowy XVI wieku	118
Sądy kościelne w XV wieku — organizacja	119
Kompetencje — rodzaje spraw podlegających jurysdykcji kościelnej. Czary jako <i>causae spirituales</i>	121
Przepisy prawne stanowiące podstawę prowadzenia procesów o czary. . .	122
Przebieg procesu o czary	129
Wezwanie do sądu	130
Pozew w procesie prywatnym	130
Pozew w procesie z urzędu	132
Pozew w procesie inkwizycyjnym	143
Postawienie zarzutów, czyli określenie rodzaju sprawy	144
Czary jako zarzut główny	145
Sprawy małżeńskie	153
Proces o infamię	156
Czary jako zarzut dodatkowy pojawiający się w trakcie procesu	160
Wzmianka o praktykach magicznych osób nie będących stroną procesową	162
Nazewnictwo dotyczące czarów występujące w aktach sądowych	164
Odpowiedź na zarzuty	171
Osoba wykonująca czary, czyli portret czarownicy	173
Wzorcowy portret nowożytnej czarownicy	173
Portret średniowiecznej czarownicy w świetle źródeł kościelnych	175
Płeć	175
Wiek	176
Stan cywilny	177
Stan i pozycja społeczna oraz wykonywane zajęcia	178
Postępowanie dowodowe w sprawach o czary	186
Pochwycenie winnego na „gorącym uczynku”	186
Postępowanie oczyszczające (<i>purgatio canonica</i>)	187
Świadczenie w sprawie	190
Dokument — dowód na piśmie	193
Próby (<i>ordalia</i>) jako środek dowodowy	193
Przyznanie się do winy, przysięga akuzacyjna	194

Wyrok	196
Uniewinnienie	198
Przysięga odwołująca	198
Pokuta	202
Kara śmierci	205
Ekshumacja zwłok	207
Kary dla duchownych	207
Czary i magia opisane w aktach	209
Magia naukowa	213
Alchemia	214
Nekromancja	215
Astrologia	217
Wróżbiarstwo	219
Przepowiadanie przyszłości	220
Poszukiwanie rzeczy skradzionych, zaginionych i sprawców kradzieży ..	221
Poszukiwanie skarbów	223
Magia szkodliwa	224
Szkody na życiu bądź zdrowiu	225
Szkody na majątku	230
Magia lecznicza	231
Magia produkcyjna	234
Magia miłosna	236
Impotencja	237
Płodność	238
Wywołanie uczucia	238
Ochłodzenie uczucia	239
Inne	240
Magia schrystianizowana	241
„Czarownictwo” — kult diabła i ludowa magia demoniczna	245
Zakończenie	248
Wykaz skrótów	253
Bibliografia	254
Źródła	254
Opracowania	256